

УДК 811.161.1'276.2

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ В РОСІЙСЬКОМУ ЗАГАЛЬНОМУ СЛЕНЗІ

Букалов О.С., викладач,
Херсонський державний університет

Статтю присвячено особливостям функціонування іншомовних запозичень у російському загальному слензі. У статті проаналізовано основні причини та джерела запозичення, а також показані способи фонетичної та граматичної адаптації іншомовних запозичень у російському загальному слензі.

Ключові слова: іншомовні запозичення, літературна мова, російський загальний сленг, фонетична та граматична адаптація, семантична адаптація.

Статья посвящена изучению особенностей функционирования иноязычных заимствований в российском общеупотребительном сленге. Проанализированы основные причины, а также источники заимствований, установлены способы фонетической и грамматической адаптации иноязычных заимствований в российском сленге.

Ключевые слова: иноязычные заимствования, литературный язык, российский общеупотребительный сленг, фонетическая и грамматическая адаптация, семантическая адаптация.

Bukalov O.S. THE PECULIARITIES OF FUNCTIONING OF LEXICAL UNITS OF FOREIGN ORIGIN IN RUSSIAN GENERAL SLANG

The article deals with the peculiarities of functioning of foreign borrowings in Russian general slang. The causes and principal sources of borrowings are analyzed. The article also shows the ways of phonetic and grammatical integration of borrowings in Russian general slang.

Key words: foreign borrowings, borrowing, standard language, Russian general slang, phonetic and grammatical integration, semantic adaptation.

Останнім часом спостерігається активний розвиток нелітературних субкодів російської мови. Поштовхом до такого розвитку стали глобальні зміни суспільства в середині 80-х років ХХ століття: усунення соціальних кордонів сприяло зняттю обмежень у мові. Саме в останні два десятиліття минулого сторіччя спостерігався перехід субкодів з вузької області їхнього функціонування в такі сфери, в яких наявність позалітературних елементів раніше була неможливою або вони були поодинокими: мистецтво (кінематограф, література), журналістика, сфера масової комунікації, усне мовлення освічених людей. Жаргонізація мови стає масовою, широко розповсюдженою. У зв'язку з цим можна говорити про появу в даний період загального сленгу. Для опису цього явища існує багато термінів, однак у цілому всі вони зводяться до такого визначення: загальний сленг – це особливий лексико-фразеологічний шар, який складається зі слів і фразеологічних одиниць, запозичених зі спеціального сленгу, жаргону, аргю, просторіччя та інших соціальних діалектів, одиниці яких, покидаючи спочатку вузьку сферу свого вживання та поширюючись в усному мовленні, медійному дискурсі та художній літературі, стають зрозумілими для широкого

кола носіїв російської мови незалежно від віку, професії, освіти та соціального статусу і вживаються ними в ситуаціях невимусного спілкування або для створення таких ситуацій [6; 9; 10].

Дослідження загального сленгу в російській мові почалося відносно недавно. Лінгвісти намагаються дати визначення загальному сленгу, однак єдиного підходу до даного явища досі не існує. Проблема загального сленгу входить у коло наукових інтересів таких сучасних лінгвістів, як Р.І. Розіна, В.В. Хімік, М.А. Грачов та багатьох інших. В Україні загальний сленг у російській мові досліджують Л.О. Кудрявцева, В.А. Гордієнко та інші. Варто зазначити, що диференціація сленгу на загальний і спеціальний спочатку застосовувалася тільки фахівцями романо-германської філології, але завдяки широкій поширеності самого терміна «сленг» у сучасній русистичі, подібне розмежування стало використовуватися також і стосовно російської мови. Проте до кінця не окреслено меж між загальним сленгом та міським просторіччям, не визначено повною мірою ступінь наближеності загального сленгу до літературного стандарту, немає чітких критеріїв віднесення тих чи інших лексичних одиниць до загального сленгу.

Вищесказане обумовило актуальність вивчення загального сленгу, в тому числі джерел поповнення його словникового запасу.

Мета статті – проаналізувати деякі особливості функціонування лексичних одиниць іншомовного походження в російському загальному слензі.

Відмінною рисою поповнення словникового запасу загального сленгу наприкінці ХХ – початку ХХІ століття є високий коефіцієнт запозичень. Сленгове запозичення – це мовний процес, який обумовлений дією низки як інтралінгвістичних, так і екстралінгвістичних факторів. Л.П. Крисін виділяє такі зовнішні умови запозичення іншомовної лексики, що також характерні для загального сленгу:

- усвідомлення різними верствами населення країни, що вони є частиною цивілізованого світу;

- переоцінка соціальних і моральних цінностей, зсування акцентів з класових і партійних пріоритетів на загальнолюдські;

- відкрита орієнтація на Захід в області економіки, політичної структури держави, у сферах культури, спорту, торгівлі, моди, музики тощо [5, с. 27].

До екстралінгвістичних факторів, що є причинами збільшення кількості іншомовних запозичень у різних сферах використання мови, можна також віднести розповсюдження та поліпшення вивчення іноземних мов (переважно англійської) у вищих навчальних закладах і школах, зростання обсягу наукової літератури, яка випускається різними мовами, та прагнення діячів науки, техніки та культури різних країн до постійного обміну досвідом. Усі вище перераховані причини свідчать про наявність більш-менш тісних політичних, економіко-промислових і культурних зв'язків між народами-носіями мов у кінці ХХ – на початку ХХІ століття.

У сучасному російському загальному слензі зустрічаються запозичення з різних мов: **німецької**: *аллес* (alles), *капут* (kaputt) – «кінець, фініш, крах», *натюрлих* (natürlich) – «безумовно, обов'язково, звісно», **французької**: *селявуха* (c'est la vie) – «життя». Не чисельними є слова **італійського** походження: *аривидері* (arividerchi) – «бувай, прощай»; **арабського**: *магарыч* (maharij) – «винагорода на подяку за що-небудь, зазвичай щось алкогольне». Крім того, в загальному слензі функціонують **циганізми**: *тырить* (te teres – «тримати, мати, брати, чекати») – «ховати, приховувати, красти»; *лавэ* (lowe) – «гроші»; *чувак* – «молода людина». З **івриту** запозичені

такі сленгізми, як: *ксива* (kosav – «писати») – «паспорт, документ, записка, лист»; з **ідишу** було запозичене на перший погляд споконвічне російське слово *мусор* у значенні «міліціонер» (слово *мусер* фіксується як в івриті, так і в ідиші, в останньому воно має значення «донощик»). Втім, відомий дослідник російського аргю М.А. Грачов піддає сумніву думку про іншомовне походження вищевказаної одиниці, допускаючи утворення цієї одиниці шляхом переосмислення російського слова *мусор* [1, с. 170-171].

Наведемо декілька прикладів:

«И есть ли какое-то разумное количество прокурорских ксив, позволяющих почти любому сотруднику чувствовать себя ну если не Богом, то, минимум, царём?» (Аргументы и Факты, 09.08.2013)

«Вот он выходит, я вижу: вроде бы мой чувак, все знает, интересно поговорить», – Катерина Шавріна (програма «Наодинці з усіма», Первый канал, 29.08.2014).

Деякі лексичні одиниці, переходячи до загального сленгу, зазнають значних фонетичних і семантичних змін, і не завжди можна розпізнати в них запозичення. Крім цього, не завжди можна точно встановити, з якої мови запозичене певне слово в сучасному загальному слензі. Наприклад, на походження сленгізму *понт* «обман, хитрість, виверт; гонор, самовпевнена поведінка» існує дві точки зору: одні вчені вважають словотворчою базою цієї одиниці англійську мову (*point* – «показувати, робити стійку») [7], інші – французьку мову (*ponte* – «впливова особа») [1].

Найбільша кількість сучасних сленгізмів запозичується з англійської мови. Присутність англомовних запозичень у загальному слензі є настільки помітною, що це стає однією з головних його характеристик: *фейс* – «обличчя», *герла* – «дівчина», *хайер* – «зачіска, волосся», *бакс* – «долар», *уик-энд* – «вихідні» тощо.

Як правило, сленгізм, запозичений з англійської мови, сприймається оригінальним словом в оточенні споконвічно російських сленгізмів, які є менш експресивними:

«Ленноксу Льюису набили «фейс» по-голливудски» (Комсомольская Правда, 24.04.2001).

Юлий Ким: «Для телевидения главное, чтобы «пил хавал» (Комсомольская Правда, 23.07.2010).

«Администраторы сайтов пытались специальной программой отсекают очень активных «юзеров», но те модифицировались» (Аргументы и Факты, 16.01.2014).

За останні 30–35 років вплив англіцизмів на російський нелітературний субкод то посилювався, то слабшав [2, с. 649]. Є групи людей, які у певному сенсі культивують англіцизми, наприклад хіпі в 60-ті–70-ті роки ХХ століття або програмісти на початку ХХІ століття.

Серед мовних причин запозичення англійської лексики можна виділити ті, що є найбільш актуальними для сучасного загального сленгу:

- необхідність ідентифікації нової речі або нового явища, які не мають однослівної номінації в російській мові: *флешка* – «зйомний накопичувач інформації», *спам* – «нав'язлива реклама в Інтернеті»:

«Кроме того, результаты снимков теперь можно не только распечатать, но и скинуть на диск или *флешку*» (Первый канал, «Новости», 12.11.2014).

«В июле такой же *спам-атаке* подвергся опрос на тему причастности России к падению малазийского «Боинга» в Донецкой области» (Комсомольская Правда в Украине, 18.11.2014);

- необхідність розрізняти змістовно близькі, але не тотожні поняття, наприклад, слово *имидж* співвідноситься з більш вузьким поняттям, ніж літературне слово *образ*; слово *стебаться* має конотацію, яка відрізняється від конотації відповідних йому літературних слів *издеваться*, *иронизировать*:

«Он передвигается в новый *имидж*, человека, спасшего Украину от крупномасштабной войны» (Кореспондент, 20.09.2014);

- утворення структурно аналогічних слів або наявність ряду із загальним структурним компонентом (наприклад, прикметники, що походять від англійських коренів, із суфіксом *-ов-*: *олдовый*, *хитовый*, *френдовый*, *брендовый*; іменники з англійським закінченням *-инг*: *шопинг*, *митинг* у значенні «зустріч, побачення»):

«Пикантный сюжет для взрослых, живой оркестр, *хитовая* музыка, стильная джазовая хореография Боба Фосси, неповторимый блеск и оригинальное бродвейское качество сделали эту постановку самой посещаемой в стране» (Аргументы и Факты, 15.01.2014);

- тенденція до усунення омонімії або полісемії споконвічного літературного слова та сленгізму (наприклад, *реклама* та *пиар*, *пользуются* та *юзать*);

- забезпечення стилістичного або емоційного ефекту (наприклад: *клёво*, *круто* замість *хорошо*; *офигенно* замість *здорово*, *отлично*) [8, с. 6] [3]:

«*Это даёт мне полное право сказать коротко и понятно для каждого: это круто!*» – репліка прем'єр-міністра Росії з приводу майбутньої Олімпіади в Сочі (Первый канал, «Время», 12.02.2010).

Традиційно вважається, що для входу іншомовного слова в систему російської мови необхідні такі умови: 1) передача іншомовного слова фонетичними та графічними засобами російської мови; 2) співвідношення слова з граматичними класами та категоріями російської мови; 3) фонетичне засвоєння англійського слова; 4) граматичне засвоєння; 5) словотвірна активність слова; 6) семантичне засвоєння іншомовного слова; 7) регулярна уживаність у мові [4, с. 35]. Необхідно відзначити, що не всі з перерахованих вище умов є обов'язковими. Так, фонетична асиміляція англійського слова в загальному слензі є факультативною. Втім нерідко англійське слово запозичується цілком, зі своєю вимовою, написанням і значенням, а пізніше піддається асиміляції. У результаті англійська вимова деформується «на російський лад». Наприклад, *бойфренд* – «друг, приятель, коханий чоловік» (від англ. *boyfriend*), *гёлфренд* – «подруга, кохана жінка», *мэн* – «чоловік» (від англ. *man* у тому ж значенні).

Орієнтація носіїв загального сленгу на звуковий образ слова, а не на його графічну форму (наприклад, *пилл* – «люди» від англ. *people*) нерідко відбувається для того, щоб уникнути омонімічності сленгізмів зі словами російської літературної мови: *сейшн* «гламурна тусовка» (сленг.) та *сессия* (літ.) від англ. *session*; *пати* «вечірка» і *партия* від англ. *party*.

Ще одна умова запозичення – семантичне освоєння іншомовного слова – передбачає відсутність у лексичній одиниці дублетних синонімічних відносин зі словами, які вже існують у російській мові. Проте практично всі сленгізми мають еквіваленти в літературній російській мові, але нерідко неоднослівні: *ламер* – «людина, яка сильно переоцінює свої здібності», *юзер* – «користувач пристрою, який не дуже глибоко вникає в принципи його роботи». Однак сленгова одиниця відрізняється від літературної, крім функціонально-стилістичної диференціації та односкладності, новизною і емоційністю.

Джерелами запозичень для сучасного загального сленгу може служити як літературна мова, так і нелітературні субкоди. Наприклад, слова *бойфренд*, *фейс*, *юзер* похо-

дять від літературних слів англійської мови (*boyfriend, face, user* відповідно), а слова *бакс, чикса* – від сленгових слів (*buck, chick* відповідно).

Запозичені сленгізми являють собою слова різних частин мови, домінуюче положення при цьому посідають іменники (*бакс, финт, герла*), менш розповсюдженими є дієслова (*юзать, лайкнуть*), прикметники (*брендовый, кульный*) та прислівники (*окей, файно*).

Необхідно також відзначити тенденцію запозичення загальним сленгом слів, що належать не тільки до самостійних частин мови. Так, останнім часом поряд із споконвічно російськими вигуками використовуються англійські *гуд бай, плиз, вау, унс* тощо.

Крім фонетичної адаптації іншомовного слова, що ввійшло в російський загальний сленг, як правило, відбувається зміна його граматичної форми. Так, деякі запозичення набувають у початковій формі ненульові флексії та формотворчі афікси, які властиві словам російської мови, наприклад: *герла, олды, юзать, спамить* тощо. Сленгізми іншомовного походження активно вступають у систему словозміни російської мови: *фейс – фейсом, на фейсе* тощо; *лайкать – лайкнуть, лайкни* тощо; *гуглить – загуглил, погугли* тощо.

Таким чином, іншомовні запозичення є потужним джерелом поповнення словнику загального сленгу. Іншомовні слова, які звучать у мові носія російської загального сленгу, сприймаються як нестандартний, своєрідний спосіб самоідентифікації. Так, використання у мові англіцизмів стає певною модою не тільки серед молоді, ця мода охопила найширші верстви населення – від представників так званого шоу-бізнесу до політиків.

Відповідно, іншомовні запозичення у складі загального сленгу все активніше проникають у засоби масової інформації, які, відображаючи мовлення сучасної людини, стають популяризаторами загального сленгу. Масовість і активність іншомовних запозичень у загальному слензі обумовлюють необхідність подальшого глибокого вивчення даного питання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грачёв М. А. От Ваньки Каина до мафии / М. А. Грачёв. – СПб. : Азбука-классика, Авалонь, 2005. – 384 с.
2. Елистратов В. С. Толковый словарь русского сленга / В. С. Елистратов. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2010. – 672 с. – (Словари русского языка).
3. Крысин Л. П. Иноязычное слово в контексте современной общественной жизни / Л. П. Крысин // Русский язык конца XX столетия (1985-1995) ; [под ред. Е. А. Земской]. – М., 1996. – С. 142–161.
4. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке / Л. П. Крысин. – М. : Наука, 1968. – 204 с.
5. Крысин Л. П. Лексическое заимствование и калькирование в русском языке последних десятилетий / Л. П. Крысин // Вопросы языкознания. – 2002. – № 6. – С. 7–34.
6. Кудрявцева Л. А. Общий сленг в русском языке / Л. А. Кудрявцева // Владимир Иванович Даль и современные филологические исследования : [сб. научных работ]. – Киев : Издательско-полиграфический центр «Київський університет», 2002. – С. 198–203.
7. Мурашов А. Жаргон: преодолеть изучая / А. Мурашов // Народное образование. – 2001. – № 1. – С. 179–187.
8. Никитина Т. Г. Молодёжный сленг: толковый словарь: более 12000 слов; свыше 3000 фразеологизмов / Т. Г. Никитина. – М. : Астрель: АСТ, 2007. – 910 с.
9. Розина Р. И. Состояние и тенденции развития общего русского сленга 2000–2003 гг. / Р. И. Розина // Русский язык. – 2003. – №20 (23–31 мая). – С. 12–13.
10. Хомяков В. А. Нестандартная лексика в структуре английского языка национального периода : автореф. дис. ... канд. филол. наук. / В. А. Хомяков. – Л., 1980. – 49 с.